

УДК 339.74(477)(045)

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВАЛЮТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Сусіденко Ю.В., Яремко А.О.

Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

У статті розглянуто стан валютного ринку України. Визначено суть та основи його функціонування. Проаналізована валютна політика та державне валютне регулювання, що впливає на формування валютного ринку. Визначені основні суб'єкти та об'єкти валютного ринку. Розкрито основні проблеми та тенденції сучасного ринку праці.

Ключові слова: валютний ринок, курс національної валюти, валютна інтервенція, державне валютне регулювання, валютне законодавство.

Постановка проблеми. Формування валютної системи є невід'ємною складовою економіки будь-якої держави. Для того щоб бути учасником міжнародних торгових операцій необхідно сформувати такий валютний ринок, який сприяв би розширенню грошових відносин між багатьма країнами. Для України, яка є учасником євроінтеграційних процесів, формування ефективного валютного регулювання та стабілізація валютного курсу є пріоритетними напрямками. Актуальною і невирішеною проблемою залишається вибір оптимального валютного курсу для нашої країни, який би зміг забезпечити правильне функціонування національної валютної системи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивченню теоретичних та практичних аспектів функціонування валютних ринків присвячено наукові праці відомих зарубіжних учених: Дж. Вільямсона, Дж. М. Кейнса, Р. Манделла, П. Самуельсона, М. Фрідмана та ін. В економічній літературі проблеми валютної системи і валютного ринку висвітлені у працях таких вчених, як А. Демківський, Б. Івасів, С. Боринець, В. Козюк.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Не зважаючи на значну кількість наукових праць, що стосуються валютного ринку, досі невирішеними є основні проблеми, що заважають його нормальному функціонуванню та не приймають ефективне валютне законодавство.

Метою статті є визначення особливостей валютного ринку України, дослідження його проблем та перспектив розвитку.

Виклад основного матеріалу. Валютний ринок займає провідне місце серед усіх інших ринків та є складовою економічних процесів, що відбуваються в державі. За своєю природою валютний ринок – це система економічних відносин, пов'язана з операціями купівлі-продажу іноземних валют з метою їх використання в міжнародних розрахунках. Сучасний валютний ринок – один із видів грошового ринку, який забезпечує купівлю-продаж іноземної та національної валюти. Існування такого ринку є важливою складовою економіки України.

Формування валютної політики України почалось після здобуття незалежності та початку структурної перебудови економіки, переходу до ринкових механізмів регулювання економіки. Для того щоб реалізувати таку політику необхідно було створити відповідне валютне законодавство, яке б регулювало грошово-кредитну систему, забезпечувало механізм підтримки валютного кур-

су національної валюти. Так, наприклад, закон України «Про банки і банківську діяльність», прийнятий 1991 року, сприяв тому, що основним центральним органом валютного регулювання в Україні став Національний банк України.

Валютний ринок забезпечує своєчасне здійснення міжнародних розрахунків, страхування від валютних ризиків, диверсифікацію валютних резервів, валютні інтервенції та отримання прибутків його учасниками у вигляді різниці курсів валют [2, с. 102].

Структура валютного ринку включає в себе суб'єктів та об'єктів, операції та функції, що відбуваються на даному ринку. Традиційно виділяють таких суб'єктів (учасників) валютного ринку: державні установи, юридичні та фізичні особи, уповноважені комерційні банки, валютні біржі та їх відділи.

Суб'єкти валютного ринку перебувають у безпосередньому зв'язку з об'єктами, якими виступають валютні цінності. До валютних цінностей відносять національну валюту, іноземну валюту, золото, платіжні документи, що можуть застосуватись при міжнародних розрахунках тощо.

Валютно-курсова політика має вагоме значення для економіки країни, вона виступає важливим інструментом впливу на економічні процеси в державі. Характеризуючи тенденції сучасного валютного ринку, варто зазначити, що він розвивається в важких соціально-економічних умовах. Зараз національна економіка переживає падіння виробництва, загострення економіко-політичних умов, що як наслідок значно вплинули на проведення валютної політики та коливання грошової одиниці. Національний банк України як учасник та важливий суб'єкт валютного ринку намагається врегулювати та стабілізувати національну валюту, однак ситуація, що склалась в нашій державі, не є сприятливою для стабілізації ситуації на даному ринку. Першочерговим завданням НБУ є збалансування попиту та пропозиції на іноземну валюту.

На рис. 1 можна побачити офіційний курс гривні до іноземних валют станом на жовтень 2015 року. Завдяки системним діям Національного банку вже в березні-квітні 2015 року відбулася стабілізація валютного ринку. Збереження збалансованості ринку впродовж наступних місяців забезпечило підґрунтя для послаблення Національним банком деяких адміністративних обмежень, запроваджених у першій половині 2015 року, та спрощення контролю уповноваженими банками за окремими операціями резидентів.

Упродовж II кварталу та в липні-серпні поточного року на грошово-кредитному ринку також спостерігалися ознаки стабілізації. [6].

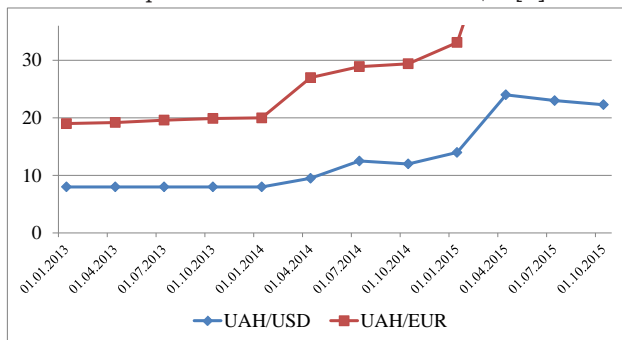

Рис. 1. Офіційний курс гривні до іноземних валют (станом на 23.10.2015 р.)

Джерело: [4]

Політика Національного банку в монетарній сфері залишатиметься відносно жорсткою, спрямованою на підтримку безінфляційної тенденції та запобігання впливу зовнішніх шоків на економіку України. Незважаючи на поступове послаблення валютних обмежень, валютний ринок залишався відносно стабільним упродовж останніх місяців. Це дозволило Національному банку України розпочати в середині вересня проведення аукціонів з купівлі іноземної валюти для збільшення міжнародних резервів. У вересні на ці цілі було придбано 144 млн. дол. США [4].

Невід'ємною складовою валютного ринку є система валютного регулювання – діяльність держави та державних органів щодо врегулювання міжнародних розрахунків та порядку проведення операцій з валютними цінностями. Останнім часом важливого значення набуває питання подальшого розвитку валютного регулювання та поступової лібералізації валютних відносин у бік спрощення міжнародного обміну товарами, послугами, капіталами, переходу до гнучкого обмінного курсу. Одним із найбільш важливих важелів до регулювання валютної політики є валютна інтервенція. В Україні валютна інтервенція є головним методом НБУ, за допомогою якого впроваджується національне регулювання валютного курсу та запобігання зниженню (підвищенню) валютного курсу гривні [3].

Таблиця 1

Інтервенції Національного банку України на міжбанківському валютному ринку України

Назва	Купівля		Продаж	
	Середньо-зважений курс гривні (за 100 одиниць валюти)	Обсяг (млн. одиниць валюти)	Середньо-зважений курс гривні (за 100 одиниць валюти)	Обсяг (млн. одиниць валюти)
Усі валютні цінності в доларовому еквіваленті, зокрема:		300.5		46.5
долар США	2 152.6532	300.5	2 298.1710	46.5

Джерело: [6]

Аналізуючи дані таблиці 1 можемо прослідкувати інтервенції НБУ на міжбанківському валютному ринку. Метою такої інтервенції є забезпечення відносно стабільного співвідношення курсів валют. В умовах режиму плаваючого курсоутворення обсяги інтервенцій Національного банку з продажу іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку були незначними. Якщо в I кварталі 2015 року НБУ ще здійснював такі банківські операції, то вже в II кварталі припинив, зважаючи на певне встановлення рівноваги та стабільності.

Питання стабілізації на валютному ринку є відкритим для економіки України. Проблеми, що сформувалися на вітчизняному валютному ринку потребують швидкого вирішення, адже заважають нормальному функціонуванню економіки, інтеграції нашого господарства у світове, заважають встановленню тісних зв'язків з іноземними державами.

До основної функції валютного ринку належить забезпечення умов реалізації валютної політики. Особливістю валютної політики України є те, що після розпаду Радянського Союзу, наша держава стала на шлях трансформаційного, тобто ринкового розвитку і необхідно було розбудувати економіку, в тому числі і валютну політику за новими стандартами.

Національний банк України, як уповноважений орган державної влади, відіграє основну роль в реалізації валютної політики, оскільки забезпечує проведення валютного регулювання та контролю, сприяє стабілізації національної грошової одиниці. Центральний банк також впливає на операції економічних агентів, що здійснюються на валютному ринку.

Якщо порівнювати тенденції, що відбуваються на валютному ринку за останні кілька місяців можна помітити наступне. Приміром у серпні 2015 року офіційний курс гривні до долара США зріс на 42.63 коп. (1.97%). В вересні офіційний курс знизився на 34.21 коп. (1.61%), і в жовтні – знизився на 1 грн. 38 коп. (6.39%) і 31.10.2015 становив 2 290.3985 грн. за 100 доларів США [6].

Якщо аналізувати ситуацію з курсом гривні, то необхідно зазначити, що зниження курсу валюти робить імпортні товари дорожчими, а експортні – дешевшими. Коли ціна іноземної валюти в гривнях зростає, то це свідчить про знецінення гривні, і навпаки.

Високий рівень долларизації економіки України веде до виникнення валютних ризиків у разі різких коливань валютного курсу гривні, що ми спостерігаємо на сучасному етапі розвитку внутрішнього валютного ринку. З метою стабілізації валютного ринку України Нацбанк має вирішити проблеми щодо прийняття нового валютного законодавства. Нині в Україні немає єдиного нормативного документа, який поєднував би в собі всі аспекти валютного регулювання і контролю. В існуючій нормативній літературі не існує чіткого розподілу функцій валютного регулювання та валютного контролю між державними органами, не визначено механізми встановлення режиму валютного курсу, що, у свою чергу, ускладнює можливість прогнозувати валютний ринок [5].

Дефіцит готівкової іноземної валюти за одночасно високого рівня попиту, а також значна

кількість адміністративних обмежень, обумовила виникнення незадоволеного валютного попиту та появу «чорного валютного ринку». Курси купівлі/продажу на «чорному ринку» відрізняються від значень обмінних курсів, встановлених комерційними банками, зазвичай, на 2-3 грн. в бік збільшення. В той самий час реальна різниця між «чорним» та офіційними обмінними курсами є нижчою, враховуючи стягнення збору до Пенсійного фонду в обсязі 2% від суми придбання валюти в банку [7, с. 44].

В Україні особливо за останній період чорний валютний ринок процвітає. Хоча згідно з законодавством обмінні пункти та інші так названі фінансові установи не мають право діяти без відповідної ліцензії, ці нелегальні пункти обміну валют досі не закривають. На такому ринку курс валюти постійно коливається, може змінюватися протягом дня декілька разів, хоча це не передбачено законом.

Чорний валютний ринок, що здійснює нелегальні валютні операції та сірий валютний ринок, на якому здійснюються операції з неконвертованими валютами можуть своєю незаконною діяльністю «розгойдувати» валютний курс. Діяльність неофіційного ринку може дестабілізувати курс національної валюти, порушити економічні процеси в державі, призвести до неконтрольованого обвалу гривні. Для України, яка на шляху інтеграції в Європейський Союз, існування чорного або сірого ринку – це основна завада на шляху до економічного піднесення. ЄС навряд чи буде співпрацювати з нашою державою, допоки існуватимуть відповідні нелегальні організації, які порушують модель вільного руху капіталів [8, с. 213].

Для того щоб підтримувати економічні та дипломатичні зв'язки з європейськими країнами та іншими міжнародними партнерами, необхідно ліквідувати чорний ринок, або хоча би, зменшити його вплив. Перш за все необхідно врегулювати ситуацію на законодавчому рівні. Необхідно створити валютне законодавство, яке забезпечить прозорість обмінних операцій, сприятиме спрощенню процесу реєстрації та діяльності обмінних пунктів. На нашу думку, це доволі важливий крок для досягнення закриття подібних нелегальних пунктів. Також важливо запровадити відповідальність в разі порушення валютного законодавства, можна запровадити штрафи різного розміру, передбачити кримінальну відпо-

відальність. Основна ціль – це викриття правоохоронними органами таких нелегальних фінансових установ та їх сприяння у здійсненні захисту закону, а не навпаки.

Висновки з даного дослідження і перспективи. Таким чином, аналізуючи тенденції на валютному ринку України, варто зазначити, що він розвивається в непростих соціально-економічних умовах. Серед основних проблем, які потребують швидкого вирішення можна виділити наступні:

- тенденцію до девальвації національної валюти відносно іноземних валют, що призводить до зростання інфляції;
- необхідність регулювання ситуації на валютному ринку шляхом створення нового законодавства;
- втрата довіри до національної валюти, що призвело до зростання рівня доларизації.

Ці проблеми створюють дисбаланс на валютному ринку, негативно впливають на економіку, порушують стабільність національної валюти, а саме тому потребують негайного розв'язання. Для того щоб здійснювати ефективно валютне регулювання необхідно прийняти законодавство та здійснювати політику, яка удосконалила структуру внутрішнього та зовнішнього ринків. НБУ як уповноважений орган валютного регулювання та проведення валютної політики має удосконалити механізми контролю, забезпечивши відповідну нормативно-правову базу.

Питання ліквідації чорного та сірого валютних ринків також є одним з ключових. України як асоційований член ЄС має вирішити проблему пов'язану з незаконною діяльністю неофіційних ринків. Вирішення цієї проблеми сприятиме покращенню економічного становища нашої країни, прозорості обмінних операцій, прискорить процеси інтеграції.

Ситуація, що існує на сучасному валютному ринку невтішна, однак поступово економіка стає на етап піднесення, проводяться реформи у різних секторах, тому залишається сподіватись на позитивні зміни, що принесуть ці реформи, у тому числі і для валютного ринку. Необхідність реальних дій та змін, запровадження дієвого законодавства, якісне виконання НБУ та іншими суб'єктами своїх основних функцій призведе до покращення тенденцій, що притаманні валютному ринку та поверне довіру українців до стабільності національної валюти.

Список літератури:

1. Аналітичний огляд валютного ринку України за підсумками I півріччя 2015 року [Електронний ресурс] / НРА «Рюрік». – Режим доступу: http://rurik.com.ua/documents/research/Currency_2_2015_tendency_ukr.pdf
2. Бодрова Н. Е. Валютний ринок України: стан, проблеми й перспективи / Н. Е. Бодрова // Вісник СумДУ. Серія «102 Економіка». – 2012. – № 1. – С. 102–114.
3. Космина О. М. Валютна інтервенція як інструмент валютно-курсової політики [Електронний ресурс] / О. М. Космина, Р. Ю. Шевчук. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/13_EISN_2012/Economics/3_109360.doc.htm
4. Макроекономічний та монетарний огляд (жовтень 2015 рік) [Електронний ресурс] / НБУ України. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=23319380>
5. Рибаченко К. В. Моделювання стану валютного ринку України [Електронний ресурс] / К. В. Рибаченко. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>
6. Статистичні матеріали Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bank.gov.ua>
7. Сусіденко Ю. В. Міжнародний валютний фонд і його співробітництво з Україною / Ю. В. Сусіденко // Фінансова інфраструктура: формування, проблеми та перспективи розвитку в умовах інноваційної економіки

Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції. – К.: ГО «Київський економічний науковий центр», 2014. – Ч. 4. – С. 44-46.

8. Сусіденко Ю. В. Неторговельні операції комерційних банків в іноземній валюті / Ю. В. Сусіденко, А. В. Кирилович // Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. – Д.: Дробязко. – 2013. – С. 212-215.

Сусіденко Ю.В., Яремко А.А.

Винницький торгово-економічний інститут
Київського національного торгово-економічного університету

ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ВАЛЮТНОГО РЫНКА УКРАИНЫ

Аннотация

В статье рассмотрено состояние валютного рынка Украины. Определена суть и основы его функционирования. Проанализирована валютная политика и государственное валютное регулирование, влияющее на формирование валютного рынка. Определены основные субъекты и объекты валютного рынка. Раскрыты основные проблемы и тенденции современного рынка труда.

Ключевые слова: валютный рынок, курс национальной валюты, валютная интервенция, государственное валютное регулирование, валютное законодательство.

Susidenko J.V., Yaremko A.O.

Vynnytsia Trade and Economic Institution
Kyiv National University of Trade and Economics

THE MAIN TENDENCIES OF THE DEVELOPMENT OF THE UKRAINIAN CURRENCY MARKET

Summary

In the article it is studied the state of the currency market of Ukraine. It is defined the essence and basis of its functioning. It is analyzed the monetary policy and exchange regulations state that influence the currency market. It is also defined the main subjects and objects of the currency market. It is examined the basic problems and tendencies of the modern labor market.

Keywords: currency market, the exchange rate, currency intervention, state currency regulation, currency legislation.

УДК 336.717.3(045)

ДЕПОЗИТНА ПОЛІТИКА БАНКУ ПО ЗАЛУЧЕННЮ КОШТІВ НАСЕЛЕННЯ У ВКЛАДИ

Телишевська Л.І., Сулим Т.О.

Харківський національний університет будівництва та архітектури

У статті розглянуто сучасні тенденції і проблеми депозитної політики банку. Проаналізовано стан депозитних продуктів банку. Визначено ряд негативних факторів, що впливають на залучення коштів потенційних вкладників. Установлено що, незважаючи на ці негативні фактори, банк продовжує покращувати свої депозитні продукти. Доведено, що на шляху збільшення вкладів банку необхідно постійно удосконалювати свою депозитну політику тим самим збільшуючи привабливість банку на депозитному ринку.
Ключові слова: депозитний ринок, банки, вкладники, клієнти, депозитні послуги, депозитний продукт, вклад, ресурси банку.

Постановка проблеми. У зв'язку з економічними і соціальними перетвореннями, що відбулися в суспільстві за останні десятиліття в банківських установах України актуальним є забезпечення банків необхідним обсягом депозитних коштів, що є основним завданням депозитної політики банку. Тому, в банківській сфе-

рі в умовах жорсткої конкуренції розгорнулася справжня боротьба за кошти клієнтів, оскільки саме вільні грошові кошти, що залучаються банками у вклади, є найважливішим джерелом формування ресурсної бази, яку банк використовує в своїй діяльності, тобто спрямовує в кредитно-інвестиційний процес.